

3 Kända ombyggnader, förändringar och underhållsarbeten

3.1 Källor och litteratur

Ericks, Malte och Wilcke-Lindqvist, Inger, *Almunge kyrka, Sveriges kyrkor Uppland, Band III, häfte 3*. Stockholm 1953. Förkortas SvK

Wilcke-Lindqvist, I: *Almunge kyrka, Upplands kyrkor 69*, tredje upplagan reviderad av B. I. Kilström. Uppsala u. å.

Riksantikvarieämbetet, Raä, Almunge kyrka, utdrag ur bebyggelseregistret.

Upplandsmuseet, handlingar i topografiska arkivet.

Länsstyrelsens arkiv (Lst)

3.2 Kronologisk förteckning

Årtal	Händelse	Källa
1200-talet	Almunge kyrka byggs som en rektangulär salkyrka med murar i gråsten.	SvK s 226
1300-talet	Den tunnvalvda sakristian är antagligen byggd på 1300-talet. Eventuellt har kyrkan förlängts mot öster någon gång redan under medeltiden.	SvK s 266 Raä
1400-talet	Vapenhuset i söder är tillbyggt på 1400-talet. Kyrkan välvs i slutet av 1400-talet. Under slutet av seklet dekoreras valv och väggar med målningar i Albertus Pictors stil.	SvK s 266, s 229 f Raä
1602	Klockstapeln omnämns i inventarieförteckningen. Det kan vara samma klockstapel som den nuvarande vilken byggdes om 1791. Innanför nuvarande brädinklädnad finns den uråldriga trästommen kvar med delvis spånklädda hjärtstockar.	SvK s 226
1635	Rhezelius tecknar av kyrkan och kyrkogården. Bogårdsmuren var vid denna tid försedd med tre stigluckor.	SvK s 225
1648	Beslutade församlingen att bygga till kyrkan.	Wilcke-Lindqvist s 6
1662-72	Kyrkan förlängdes åt öster med ett nytt kor som erhöll ett stjärnvalv. Östra valvkappan i gamla koret rasade vid tillbyggnaden och murades om. Utvändigt tillkommer de kraftiga strävpelarna i hörnen mot öster. Takkonstruktionen byggs om och kyrkan förses med det befintliga, valmade sadeltaket som täcks med spån. Målningarna i kyrkan överkalkades. Eventuellt putsas fasaderna i samband med tillbyggnaden. De har varit putsade åtminstone sedan 1700-talet.	Raä SvK s 227, 238
1716	Ny predikstol tillverkades av Carl Spak	SvK s 248
1717	Altaruppsatsen tillkommer. Den tillverkades av Carl Spak.	SvK s 248
1748-49	En portöppning togs upp i väster.	SvK s 229
1765	Ny bänkinredning tillverkad av N. J. Dahlström i Norrtälje. Han gjorde även ny altarring.	
1791	Klockstapeln fick sin nuvarande form då den byggdes om enligt ritningar av Olof Tempelman. Den förseddes med panelklädda väggar och utformades enligt tidens nyklassicistiska stilideal.	SvK s 226
1806	Det murade altaret kläddes med trä och fick sitt nuvarande utseende.	SvK s 247
1834	De båda fönstren i norr upptogs detta år. Portöppningen i väster slopades och fönstret i väster förstörades neråt. Ingången i vapenhuset breddades.	SvK s 229, 250

	Predikstolen flyttades till norra sidan. Ny orgelläktare byggdes i väster. Ny orgel tillverkades av Gust. Andersson i Stockholm och försågs med orgelfasad ritad av C. G. Blom Carlsson. Den särskilda kvinnoläktaren från 1764 på norra sidan revs.	
1847	Den södra stigluckan rivs.	Svk s 225
1853	Gångarna i kyrkan förses med kalkstensgolv som ersätter ett äldre tegelgolv.	Svk s 229
1860	Bårhuset i norra kyrkogårdsmuren uppförs	Svk s 226
1886	Fönstren förstörades och försågs med nya bågar av gjutjärn. På 1880-talet målades valvet över koret som en stjärnhimmel. Kyrkan försågs med ny bänkinredning.	Svk s 227, s 238
1891-93	Kyrkogården utvidgades åt väster och sydväst.	Svk s 224
1911	Kyrkan restaurerades efter förslag av arkitekt Bror Almquist. De medeltida målningarna togs fram av konservator C. Wilh. Pettersson. Kyrkan försågs med värmeanläggning. Väster om sakristian byggdes ett eldningsrum, vars värmekammare byggdes in i sakristian som en stor hylla. Porten i vapenhuset skarvades upp till då en igenmurning av portalens rundbåge avlägsnades. Den fasta inredningen målades om i gråvitt.	Svk s 230 f, 247
1919	Elektrisk belysning installerades i kyrkan och bekostades av Länna bruk.	Svk s 232
1922-25	En stor kyrkogårdsutvidgning genomförs mot väster och söder. En ny huvudingång byggdes i sydost där även en putsad redskapsbod uppfördes.	Svk s 224 f
1930	Restaurering av kyrkan under ledning av arkitekt E. Milles. Korvalvet och delar av långhusvalvet närmast koret målades av Yngve Lundström. Predikstolen restaureras. Ny orgel tillverkades av Åkerman & Lund, Sundbyberg. Den gamla orgelfasaden bevarades. Orgelläktaren byggdes om och drogs längre tillbaka i västra travén.	Svk s 232, 238, 249 f
1960	Förslag till restaurering upprättas av arkitekt Ragnar Jonsson. Det omfattar rengöring av väggar och valv, ny bänkinredning, nya fönsterbänkar av kalksten, nytt värmesystem (elektriskt eller vattenburen golvvärme), nya innanfönster, nytt golv, ny orgel, nytt dörrparti mellan vapenhus och långhus, byggande av källare under sakristian för inrymmande av transformatorrum och toalett och förråd. Dessutom föreslås målningrestauration av den övriga fasta inredningen samt förnyelse av elinstallationerna.	UM
1962	Restaureringen genomförs enligt Ragnar Jonssons förslag ovan. Elvärme installeras. En ny orgel kom dock inte till stånd.	UM
1971	Ett område kring Almunge kyrka fick ett skyddsförordnande enligt §19 Naturvårdslagen.	Lst
1973	Den utvändiga trappan till klockstapeln byggs om.	UM
1978, -81	Spåntaken lagades och tjärströks.	UM
1982	Ny ekonomibyggnad för kyrkogårdspersonalen uppförs efter ritningar av Uppfeldt Wallerstedt arkitektkontor HB, Uppsala.	UM
1982-83	Kyrkofullmäktige beslutar att låta bygga ett nytt orgelverk enligt förslag av orgelbyggare Johannes Menzel. Orgeln byggs 1983.	UM
1983	Det gamla nattvardssilvret stals vid ett inbrott i kyrkan.	UM
1983	I mötesprotokoll upprättat av Bjerking diskuteras kommande åtgärder: Läktargolv behandlas med olja, belysningen i långhuset kompletteras med halogenkransar. Orgelfasad och orgelhus konserveras av konservator.	UM

1986	Utvändiga restaureringsarbeten. Tak- och fasadrenovering på kyrkan. Äldre färgsättning återställs på fasaderna. Spåntak repareras och tjärstryks. Plåttäckningar renoveras. Även bårhuset, redskapsboden och grindstolparna restaureras. Den gamla källarnedgången och skorstenen vid sakristian revs.	UM
1995	Länsstyrelsen lämnar tillstånd till placering av ljusbärare under läktaren.	UM
1995	Länsstyrelsen lämnar tillstånd till utökning av urngravskvarter västsydväst om kyrkan.	UM
1999	Schaktningsarbeten utförs på kyrkogården för att dränera sakristian.	UM
2004	Klockstapeln stryks med rödtjära. Kyrkans spåntak repareras på så vis att trasiga spån byts ut. Spåntaket stryks med trätjära.	UM